

دی چهوا بییه مامؤستایه کی سەرکەفتى؟

م. ديار عبادولكەريم سەعید
زانگزىا زاخو / فاكولتىا زانستىن مروھايىتى / پشكا زمانى كوردى

• مامؤستا كى يە ؟

مامؤستا ئەو كەسە يى كوجقاڭ ئەركى بنه جەپكىندا سىستەمەكى باش و بىزارە ول دويىق پېقەرىن غۇونەيى و پەرودەدەيى ب وى دېھخىت. ل دويىق قىچىندى، مامؤستا دېيتە فاكىتەرەكى ۋەپەر ژبۇ ئەكتىيقىكىندا پەرۇسا خواندىنى ژېھر قى ئەركى، پىيدقىيە مامؤستا خودان بەگراوەندەكى بەرفەھە و كوير بىت د بىياقى بىسپورىيا خوددا، ول گەلەندى ژى، ئەفچار پىيدقىيە مامؤستا ھەست ب وان پەيەندىيان بىكەت؛ ئەوين د ناۋىيالىقىن ھەممەرنگىن بەشىن زانستى دا ھەين.

پىيدقىيە مامؤستا خودان نەرماتىيە كا بەرفەھەبىت، تاكوبىشىت ب قىچىندى بەردەۋامىيى بىدەتە پەرۇسا فيئركرىنى و شارەزايىن پىيدقىي ل دەق خود كۆم بىكەت. ھەرودسان پىيدقىيە ل دەق مامؤستايى بەرھەقى ھەبىت ژبۇ وەرگرتنا ھەممى ھەزرىن قوتابىان.

مامؤستا فاكىتەرەكى سەرەكىد بىياقى رېكخستان و بنه جەپكىندا ئارمانجىن دەستنىشانكىندا پەرودەدەيى دا و ديسان پىيدقىيە مامؤستا ھارىكارىيىا قوتابىيىن خود بىكەت تاكو ژرەھەندى نەرىنىي بەرەقەرەندى ئەرىنىي قە بچن چۈنكى مامؤستا نەبتىن خود گوھىزىدەكە بۇ زانىياريان، بەلكو مامؤستا نەو بۇويە

كەسەكى پەرودەدەكار ژبۇ راستەتكەندا رەشتى قوتابىيان بۇئاراستەكاباش و بىزارە و گۈنگىيى دەدەتە پىيکەتىن كەسايەتىما مروققى و بەرچەستەكىندا وان پىيکەتىن ژبۇ خزمەتكەندا ئالىيى فيئرخوازى و رەشتى قوتابىيان. ھەرودسا بىكارئىنانا ھەممى ژىيدەرىن فيئرپۇنى يىن كو دەھىنە بىكارئىنان دناف پەرۇسا پەرودەدەيى دا بەرى كو كىريارا نەخشەداناندا وانە گوتىنى بەھىتە بىكارئىنان. مەبەست ژى ئەو پەرتۈوكن يىن كو د ناۋ قوتابخانى دا ھەين. ھەرودسا پىيدقىيە قوتابىيان ئاراستە بىكەت بۇ كومكىندا زانىيارىيىن زانستى.

رووگەھ

ورىزىه، بوبىتە د دەنە ھەكۈنىن و
مەرىكىزانىن مروقايدەتى و زانستى
زمارە ③ - ② - ①
پايزىزا ٢٠١١ - زەستانا ٢٠١٢

پىدىقىيە ھەمى دەرازىنكىن بىسپۇرى يىن زانستى بۇ قوتايان پىش كىش بىكەت و پىدىقىيە ھەر تىشتى نوى ھەبىت مامۆستا بۇ قوتايان پىش كىش بىكەت و ھەروهسا بۇوان دىيار بىكەت كۆئەو گەلەك زانياريان دزانىيت ول سەر بابهتى يىن زالە.

پىدىقىيە مامۆستا ھەمى قوتايان خوه دناۋ وانەگوتىنى دا پىشكدار بىكەت و ديسان ئارمانجىن پەرودەدىي بدارىزىت و دېلى چەندى دا، پىدىقىيە پىشىپىن خوه و پىزازىن خوه بۇ قوتايان دىاركەت.

• ئەو فاكتەرىن كارتىكىرنى ل سەر كارى مامۆستايى دكەن، كىرڭىن؟
پىخەمەت راستەسىركرنا قى خالى، ئەم دى بتىنى ئاماڻى دەينە (٥) فاكتەران ھەر چەندە دېيتى گەلەك فاكتەر ھەبن، كۆكارتىكىرنى ل سەر كارى مامۆستايى بىكەن، بەللى بىدەتىنە، ئەڭ فاكتەرە گۈنگ و سەرەكىنە:

۱. مامۆستا بخۇو:

مامۆستا لايەكى سەرەكىي دناۋ پرۇسا پەرودەدىي دا، بەلکو دېيتى گۈنگترىن فاكتەر دناۋ قى پروسى دا ياكو گەلەك فاكتەر و گورانكارىن دىتىر گونجاندىنى ل گەل دكەن. بەلکو مامۆستا دېيتى فاكتەر ئەتكىيەتلىكىندا پرۇسا فيرەكىنى دا.

۲. قوتايان:

قوتايان ژى بنياتەكى گۈنگە دناۋ پرۇسا پەرودەدىي دا و دېيتى بېرىپى پىشتى بۇ رىيازا خواندىنى، خواندىن نويىن پەرودەدىي، بىنيرىنەكا تايىبەت تەماشەي قوتايان دكەت و قوتايان دكەتە تەھەر ئەتكىيەتلىكىندا پرۇسا پەرودەدىي و ديسان ئان خواندىن نوى گۈنگى ب حەزو پىدىقىياتىن قوتايان دايە.

۳. بايدىنى خواندىنى:

ئەڭ خالە دېيتى فاكتەر ئىسى ژ فاكتەرىن پرۇسا خواندن و فيرەكىنى و پىدىقىيە بابهتى زانستىي خواندىنى ژقان لايانقە بەھىتە قەكولىن.

ا - خواندىن ئارمانجىن گشتى و شروقەكرنا وان.
ب - خواندىن ل سەر ناھەرۇكَا بابهتى بەھىتە كرۇن و ژەھەمى لايىن رىيازا خواندىقە.

ج - دانانا ھزركرنەكا گشتى لدور پەيودنديان دناقىبەر ئارمانجىن بابهتى و ناھەرۇكَا پرۇگرامنى خواندىنى.

د - پىدىقىيە بەرددوام خواندىن لدور بىياقى بىسپۇريا خوه بەھىتە كرۇن.

ھ - گەنگەشە بەھىتە كرۇن لدور ئارمانجىن دوماھىكى يىن بابهتى.

۴. دەم وجھى خواندىنى:

خواندىن ل ناۋ پۇللى و ۋەزدەرقەمى پۇللى ژى

دھیتھ کرن وئەق چەندە هاریکاره ژ بۇ پەيداکرنا گونجاندنى دنابىھرا مامۆستايى وقوتابى دا، ئەق جار زېھر قى گرنگىي مامۆستا پىدىقىيە دەمى خوه دابەش بىكەت و بۇ ھەر باھەتكى خواندنى دەمەكى گونجاي دابىن بىكەت.

٥. ئارمانجىن ھەرھەلىستەكى خواندنى :

ئەق چەندە هاریکاره ژ بۇ ئەكتىفىكىندا پروفېسيا خواندنى، مامۆستا بۇ ھەر وانەكى ئارمانجان دەست نىشان دكەت. ول ۋىئە مامۆستا باھەتنى خواندنى ل سەر چەند يەكەيەكان دابەشدەكتە. مفایىي ھەرە گرنگى قى چەندەن ئەو، كوقوتابى دى ھزرا خوه د ناقھەرۇقا وان ئارمانجانداكەن، و دى زانن کا دى چەواپرسىاران ئاراستەكەن و دەرىرىنى ژھزرىن خوه كەن.

• دى چەوا بىيە مامۆستايىكى سەركەفتى ؟

مامۆستايى سەركەفتى ئەو بىيە كو ھەر ژ ھەفتىيا ئىكى ژوانە گوتىنى، كونترۇلا خوه ل سەرھەمى پولى دا دىسەپىنېت و د قى ھەفتىي دا مامۆستا دشىت سەرنجا قوتابىيان بۇ باھەتنى بىكىشىت. دقى ھەفتىي دا رادى سەركەفتىنا مامۆستايى دى دىيار بىت بۇ سالا خواندنى ھەمىيى. گەلەك مامۆستا بىيەنمايى وزانىارى رۇزا ئىكى ژ خواندنى بىرېقە دېن، بەلكۈز بۇ قى چەندى كۆمەك رىنمايى وراھىنان ھەنە سەرەرای ھندى ھەفتىيا ئىكى يا خواندنى، پەيوەندى ب ھەفتىيا دووپىي وسىي فە ھەيە ژ خواندنى وپىدىقى يە مامۆستا بۇ ھەفتىيا ئىكى يا خواندنى ۋان خالىن خوارى بەرجەستە بىكەت:

١. ئەو كارى مامۆستا دكەت يانزى ئەو باھەتنى دېبىزىت پىدىقىيە بىي شارەزابىت د وى باھەتنى دا .

٢. پىدىقى يە مامۆستا وى شىوازى دىيار كەت بىي كو پىن سەرەدەرىنى ل گەل قوتابىيان بىكەت.

٣. دىسان پىدىقىيە مامۆستا ئەرك و بەرپرسىارەتىن خوه بىي پىشىھى دەستنېشانكەت و بىنەجە كەت .

ھەروەسا پىدىقىيە قوتابى ھەست ب ھندى بىكەن كو مامۆستا ب سەر كارى خوه بىي زالە و دىزانتىت كا ئەوچ دكەت و پىدىقى يە مامۆستا نەبتىن بىيىتە ھەقال بۇ قوتابىيان بەلكۈپىدىقى يە

بىيىتە گۈونەك بۇ قوتابىيان
چونكى ئەگەر مامۆستا
بۇ ھەقال ل گەل قوتابى،
ئەق جار پشتى ھينگى،
دە قوتابى داخوازىان
ژ مامۆستايى كەت،
لەوا پىدىقىيە مامۆستا بۇ
قوتابىيان بىيىتە كەسەكى
نمۇونەيى و قوتابى ب

روگەھ

ورىزى، بوبىتى د دەنە ھەكۈدىن و
مەرىكىزانىن مەۋقاتىتى و ۋائىتى

زمارە ② - ③
پايزىزا ٢٠١١ - زەستانا ٢٠١٢

نیزینہ کا ریزگرتن و فہر و شانا زیبی لی تھے ما شہبکہن۔

ههروهسا پيڏقيه مامؤستا جوداهيئي نهئيخته دنابهرا قوتاين خوهدا ڙلايئ (تهمهن، رهگهڙ، ئاين يانشى كانى قوتاپي سهرب كيڙ چينيئه و يانشى روشا وان يا ئابورى چهوايه. ههروهسا پيڏقيه مامؤستا شيوازهکي و هسال گهلو قوتاپي بكار بىنيت کو کارتىكرنى ل سهرب زيانا قوتاپيان بکهٽ و ودبكهٽ قوتاپي وی حهز ڙ ههمى با بهتىن خواندنى بکهٽ.

مئم دشين بيژين پيدقيه هدر ما موستايه کي سى خاسيهت ل دەق هەبن، ئەو زى ئەقەنه:

۱. پېيدقىيە پېشىبىنىيىكىرنا وى دجھى خودا دبىت لدور سەرگەفتتا قوتا بىيىن وى، بىدەرىرىنە كا دىتەر پېيدقىيە ما مۆستايى با وەرى ب شىيانىت قوتا بىيىن خوه ھەبن و پېيدقىيە ما مۆستا ئى با وەرىنى ل دەڭ قوتا بىي پەيدا كەت.

۲. ریشهبرنا پولی: پولا سه رکه فتی = ریکخستنه کا باش + پیش بینین ئەرینى : پیدقىيە ما مۇستا رەوشه کا باش و بىزارە بۇ خواندى بەرھەق كەت وئەڭ رەوشا باش دى كارتىكىرنى ل سەر رادى سەر رکە فتىدا كەت دنالىپرۇسا خواندى دا.

۳. شارهزايی دبابهتی دا: ئەف چەندە بريتىيە ژرادى تىگەھشتەن وودرگرتنا با بهتى زانستى ژ دەق مامۆستاي ول دويش قىي چەندى پىيدقىيە مامۆستا پلانەكى باش دانىت ژ بۇ جەختىرىنى ل سەر شارهزايى دبابهتى خواندىنى دا ول دىيىش ثان ھەردەو پىىقهرىن خوارى :

- أ. مامؤستا بزانیت کا دی چهوانی پلانہکی بو بابہتی وانی دانیت کو برہنگہکی وہسانی قوتایی ب بابہتیقہ بھیتہ گریدان وبرہنگہکی باش دبابہتی بگہهن.

- ب. مامؤستا بزانیت کانی دی چهوان فراقوتابی هه لسه نگینیت لدور تیگه هشت و وهر گرتنا وی بؤبا بهتی و کانی تا چ راده قوتابی شاره زایی وزانیاری ژ با بهتی و هر گتینه.

- پىدۇقىيە ددم، بەرھەقى وشارەزايى د ناۋ پرۇسا خواندىنى دال بەر چاۋ بېتىه وەرگرتەن تا كۆ ما مۆستا بىبىتە فيئركەرەكى سەرکەفتى وپىخەمەت ھندى تا كۆ بىبىتە ما مۆستايەكى باش ئەقچار پىدۇقى يە ئەق ھەر سى پەنسىپىن خوارى ل دەق ما مۆستاي ھەبن:

۱۰۶

ب. شارہ زایی

پدر ہدایتی۔

پىدۇقىيە مامۇستا ژ بۇ گەھشتىن ئارمانجا خوه، ھەمى شىيانىن خوه بىھزىخىت پىخەمەت وانەگوتىنا بابهتى خوه. شارەزايى ژ ئانجامى بورىنى دەمى دنالىق وانەگوتىنا ئەكتىيەدا پەيدا دىيت و بۇ قىچىرىنىڭ دىي مامۇستا خالىن لاؤازى و بىزىزى ياخوه دەست نىشانىكەت.

سەبارەت بەرھەقى يان ئامادەبۇون ژىۋو وانەگۇتنى خالەكى دىتەرە پىيىدەقىيە ما مۇستاي شىيانىن ئامادەبۇنى، يان بەرھەقىا قىئى، چەندىي ھەپيت و مەبەستىن وانەگۇتنى، يىزائىت وشىان ھەين ژىۋ

رېڭىخستنا وانەيان وېزانىت دى چەوا قوتاپى فيرین وېزانىت رېقەبرنەكاباش بۇ پولى بىكەت.
زىقىي، چەندى خويا دىبىت كويىدۇنىي، يە ما مۆستا دەرفەتىي، پەدەت گەلەك رېكىن پەيوەندىيەرنىي

ل گەل قوتابیان، چونکى نە بتتى مامۆستا قەگۇھىزدە زانىياريانە، بەلكو چەندىن رۆلەن دىتر دىگىرىت، ئەق چەندە ژى ژئەنجامى گەشەكىنا ھىزلى و پەروردىيى دروست بۇويە. قوتابخانە سەخەمەراتى هندى ھاتىيە دامەزراىدىن، تاكو زانىيارى بۇ قوتابیان بېھىنە پەخشىرن وردوشتىن نۇونەى ل دەق وان پەيداپىت يىنى كول گەل جقاڭى دگۈنچىت ژقى روانگەي مامۆستا بۇويە نويىنەر چقاڭى ل سەر ژقى پىرسىن چونكى ئەو بەرپىرسى ئىتكىيە ژقى قەگوهاستنا زانىيارى وردوشتان.

ۋىدەر:

١. الھويدى، زيد، (٢٠٠٥)، معلم العلوم الفعال، دار الكتاب الجامعى، طبعة الاولى، العين.
٢. الرامىنى، فواز فتح الله (٢٠٠٩)، المعلم الذى نريد بين الاصالحة والتجدد، دار الكتاب الجامعى، الطبعة الاولى، العين.
٣. ابراهيم، فاضل خليل، (٢٠١٠)، المدخل الى طرائف التدريس العامة، دار ابن يثير للطباعة والنشر، جامعة الموصل.
٤. عودة، محمد، (٢٠٠٦)، اعداد معلم المرحلة الاساسية ، دار الكتاب الجامعى ، العين ، الطبعة الاولى.
٥. Wong, Harry K..Rosemary T. Wong. (٢٠٠٩)، كيف تكون مدرساً فعالاً، ترجمة: ميسون يونس عبدالله، الطبعة الثانية، دار الكتاب الجامعى، غزة، فلسطين.
٦. Parkay, Forrest W. and Beverly J. Stanford. (٢٠٠٤)، فن التدريس مستقبلك فى مهنة التدريس، ترجمة: ميسون يوسف عبدالله، الطبعة الاولى، دار الكتاب الجامعى، غزة، فلسطين.

رووكەھ

ورزىھ، بوبىتەن د دەنە ھەكۈلەن و
وەرىكىرانىن مەۋقاتىتى و زانستى
زمارە ③ - ② ٢٠١٢ - زەستانى ٢٠١١
پايزىزا